

תאריך עדכון: 5/2014

71-104-23 מבוא ליחסים בינלאומיים

סמסטר קיץ תשע"ד

היקף שעות: 3 ש"ש

דר' מירב משאלי-רם

מתרגלים: חן פיקהולץ וגלעד גרינוולד

שעות קבלה בקיץ ע"פ תאום מראש

דוא"ל: meirav.mishali@biu.ac.il

מטרות הקורס:

הקורס נועד להקנות לסטודנט את מושגי היסוד בתיאוריה של היחסים הבינלאומיים, תוך יישום והדגמת הרלוונטיות של כלי הניתוח להבנת המציאות הפוליטית הבינלאומית.

תוכן הקורס:

הקורס יעסוק במגוון סוגי האינטראקציה בין שחקנים שונים במערכת הבינלאומית, בנושאים שונים, במישור הגלובלי והאזורי. מבט על אירועים מההיסטוריה הבינלאומית יסייע להבנת תהליכים בפוליטיקה העולמית ויבהיר את הקשר שלהם לאירועים מרכזיים בראשית המאה ה-21.

מהלך השיעורים:

הקורס כולל הרצאות ותרגול. ההרצאות עוסקות במושגים תיאורטיים וביישום שלהם במבט פנורמי, היסטורי ועכשווי. התרגול מתמקד בקריאה ובניתוח של מאמרים, עם דגש על השתתפות הסטודנטים בדיונים מקוונים ובהגשת מטלות הקשורות בנושאי הלימוד השונים. בחינת הסיום מיועדת לאינטגרציה של כל נושאי הלימוד והיישום שלהם, ותכלול הן את חומר ההרצאות והן את חומר הקריאה.

תכנית הוראה מפורטת לשיעורים:

שיעור 1: מבוא

בהרצאת הפתיחה יוצגו מבנה הקורס, מטרותיו והדרישות מהסטודנטים. כמו כן תינתן הרצאת מבוא לקורס:

- סקירה היסטורית: מהמאה ה-20 למאה ה-21 - מגמות של שינוי והמשכיות במערכת הבינ"ל
- הפונקציות של תיאוריה בחקר היחסים הבינ"ל
- רמות הניתוח וחשיבותן בחקר היחסים הבינ"ל

קריאה:

Russett Bruce, and Harvey Starr. "Levels of Analysis" in: *World Politics: The Menu for Choice*, 7th edition, Belmont, CA: Wadsworth, 2004, pp. 10-16.

Scott, Len. "International History 1945-1990", in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2nd edition, Oxford: Oxford University Press, 2001, pp. 74-91.

שיעורים 2-3: גישות מרכזיות

התפתחות תיאוריות ופרדיגמות בחקר הפוליטיקה העולמית, והמחלוקת ביניהן:

- הריאליזם המדיני: עקרונות ומושגי יסוד של הריאליזם והניאו-ריאליזם
- ליברליזם, תלות-גומלין ומוסדיות: עקרונות ומושגי יסוד של הליברליזם והניאו-ליברליזם
- קונסטרוקטיביזם: מושגי יסוד של הגישה ותרומתה לויכוח בין הפרדיגמות המובילות

קריאה:

קגלי צ'רלס, יוג'ין ויטקופף. "פירושים תיאורטיים מתחרים של הפוליטיקה העולמית", בתוך: *הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, מהדורה שביעית, ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, 2002, ע"מ 21-44.*

Jepperson, Ronald L., Alexander Wendt, and Peter Katzenstein. "Norms, Identity, and Culture in National Security" in: Peter Katzenstein (ed.), *The Culture of National Security*, NY: Columbia University Press, 1996, pp. 33-65.

Dunne, Timothy. "Realism" in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 141-161.

Dunne, Timothy. "Liberalism" in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 162-181.

Little, Richard. "International Regimes" in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 299-316.

Herman, Robert. "Identity, Norms and National Security: The Soviet Foreign Policy Revolution and the End of the Cold War" in: Peter Katzenstein (ed.), *The Culture of National Security*, NY: Columbia University Press, 1996, pp. 271-316.

קגלי צ'רלס, יוג'ין ויטקופף. "הדרך הריאליסטית לביטחון באמצעות בריתות, מאזן כוחות ובקרת נשק", בתוך: *הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 505-515.*

קגלי צ'רלס, יוג'ין ויטקופף. "הנתיבים המוסדיים הליברליים לשלום באמצעות משפט, שילוב ודמוקרטיזציה", בתוך: *הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 549-559; 591-595.*

שיעור 4: שחקנים בפוליטיקה העולמית

בפרק זה נכיר את השחקנים השונים ומעמדם המשתנה על בימת הפוליטיקה העולמית:

- מדינת הלאום כשחקן מרכזי במערכת העולמית: התפתחות ואתגרים
- שחקנים לא מדינתיים: ארגונים בין-ממשלתיים (IGOs) ושחקנים לא-ממשלתיים (NGOs)

קריאה:

Mansbach Richard W., Ferguson, Y.H., Lampert, D. *The Web of World Politics: Nonstate Actors In the Global System*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1976, pp. 32-45.

קגלי צירלס, יוג'ין ויטקופף. "ארגונים בין-ממשלתיים עולמיים ואזוריים", בתוך: הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 159-180.

קגלי צירלס, יוג'ין ויטקופף. "שחקנים לא ממשלתיים על במת העולם", בתוך: הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 189-221.

Russett Bruce, and Harvey Starr. "International Actors: States and Other Players on the World Stage" in: *World Politics: The Menu for Choice*, 2004, pp. 43-70.

שיעורים 5-6: עוצמה בפוליטיקה העולמית

על פי הריאליסטים, עוצמה היא ליחב"ל כמו כסף לכלכלה. אלא שלעוצמה מגוון מרכיבים, תכונות ומגבלות, אותם יש לבחון בהתאם לשחקנים ולקונטקסט:

- מרכיבי עוצמה ותכונותיה: מרכיבים של עוצמה קשה ועוצמה רכה; מאפייני העוצמה של מעצמות, מדינות ושחקנים לא מדינתיים והמגבלות על הפעלת העוצמה בזירה העולמית.
- ריבוד העוצמה במערכת העולמית המשתנה.

קריאה:

מורגנטאו, הנס. פוליטיקה בין האומות, ת"א: יחדיו, 1968, ע"מ 139-189.

Nye, Joseph. "The Decline of America's Soft Power", *Foreign Affairs* 83, 3, 2004: 16-20.

Barnett Michael, and Raymond Duvall. "Power in Global Governance" in: Michael Barnett and Raymond Duvall (eds.), *Power in Global Governance*, Cambridge: Cambridge University Press, 2005, pp. 1-32.

Holsti, Kalevi, J. "Power, Capability and Influence in International Politics", in: Charles Kegley and Eugene R. Wittkopf (eds.), *The Global Agenda: Issues and Perspectives*, 3rd edition, NY: McGraw-Hill, 1992, pp. 9-21.

Mishali-Ram, Meirav. "Powerful Actors Make a Difference: Theorizing Power Attributes of Nonstate Actors". *International Journal of Peace Studies* 14, 2, 2009: 55-82.

קגלי צירלס, יוג'ין ויטקופף. "האופי המשתנה של עוצמה צבאית ושל ביטחון לאומי", בתוך: הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 419-425.

שיעורים 7-8: האינטרס הלאומי

על פי מורגנטאו, הכוח המניע את היחב"ל הוא אינטרס לאומי המוגדר במונחי עוצמה. הסטודנטים יכירו את המושג אינטרס לאומי, ילמדו על הקושי בהגדרת אינטרסים ועל פערים בין אינטרסים של שחקנים שונים בפוליטיקה הבינ"ל.

קריאה:

Robinson, Thomas. "National Interests", in: James N. Rosenau (ed.), *International Politics and Foreign Policy*, New York: Free Press, 1967, pp. 182-190.

Neuchterlein, Donald. "The Concept of National Interest: New Approaches," *Orbis*, 23, 1, 1979: 73-92.

Walt, Stephen M. "Beyond Bin Laden: Reshaping US Foreign Policy", *International Security* 26, 3, 2001: 56-78.

שיעורים 9-10: מערכות בינ"ל

בפרק זה נלמד על התפתחות המערכת הבינ"ל מווסטפליה עד ימנו - מאפיינים, מגמות של שינוי ואיומים על יציבות המערכת:

- משתני יסוד של המערכת הבינ"ל: תיאוריה ומציאות
- המערכת הבינ"ל הגלובלית בתקופת המלחמה הקרה, בדטאנט ובראשית המאה ה-21
- תת-מערכות אזוריות

קריאה:

קפלן, מורטון. "מערכות בינלאומיות", בתוך: איתן גלבווע (עורך), *יחסים בינלאומיים, תל-אביב: עם עובד, 1978, עמ' 37-55.*

Waltz, Kenneth. "The Anarchic Structure of World Politics", in: Robert Art and Robert Jervis (eds.), *International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issues*, 7th edition, NY: Pearson, 2005, pp. 49-68.

Bisley, Nick. *The End of the Cold War and the Causes of Soviet Collapse*. New York: Palgrave Macmillan, 2004, pp. 74-104.

הר, מרק. "המערכת בצילה של היפר-מעצמה", בתוך: שי פלדמן ומשה גרונדמן (עורכים), *לאחר המלחמה בעיראק*, ת"א: מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, 2004, ע"מ 22-13.

Christiansen, Thomas. "European and Regional Integration" in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 494-518.

שיעור 11: גלובליזציה

תהליכי הגלובליזציה הביאו לשינויים מרחיקי לכת בתפקוד המערכת הבינ"ל. בפרק זה נלמד את המושגים הקשורים בגלובליזציה ואת השפעותיה על הפוליטיקה העולמית.

קריאה:

קגלי צ'רלס, יוג'ין ויטקופף. "גלובליזציה והשפעת היעלם של גבולות", בתוך: *הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות*, 2002, ע"מ 265-298.

Thomas, Caroline. "Poverty, Development and Hunger", in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 559-581.

שיעורים 12-14: תהליכי קבלת החלטות

הסטודנטים ילמדו על האילוצים הפנימיים והחיצוניים החלים על עיצוב מדיניות חוץ ועל דגמים שונים של תהליכי קבלת החלטות, לרבות מימד הפרט בקבלת החלטות:

- הדגם הרציונאלי-אנליטי
- הדגם הארגוני
- הדגם הפוליטי
- הדגם הקוגניטיבי

קריאה:

אליסון, גרהאם. "דגמים מושגיים ומשבר הטילים בקובה", בתוך: איתן גלבו (עורך), יחסים בינלאומיים, תל-אביב: עם עובד, 1978, עמ' 99-130.

בן-מאיר, יהודה. קבלת החלטות בסוגיות הבטחון הלאומי: ההיבט הישראלי. ת"א: הוצאת הקיבוץ המאוחד, המרכז למחקרים אסטרטגיים ע"ש יפה, אוניברסיטת ת"א, 1987, עמ' 31-43.

בריצי'ר מייקל, מתי שטיינברג, וג'ניס שטיין. "תבנית לחקר מדיניות חוץ", בתוך: איתן גלבו (עורך), יחסים בינלאומיים, תל-אביב: עם עובד, 1978, עמ' 131-146.

Mintz, Alex. "How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective", *Journal of Conflict Resolution* 48, 1, 2004: 3-13.

שיעורים 15-18: אמצעי מדיניות חוץ

בפרק זה נכיר את מגוון אמצעי מדיניות החוץ העומדים לרשות השחקנים השונים במערכת, את המאפיינים שלהם, את השינויים החלים בתחומים השונים שלהם ואת מגבלות השימוש בהם:

- דיפלומטיה
- דיפלומטיה ציבורית
- אמצעים כלכליים
- אמצעים צבאיים

קריאה:

סופר, ששון. "הדיפלומטיה ביחסים הבינלאומיים", בתוך: מושגי יסוד ביחסים בינלאומיים, ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, 1996, עמ' 68-16.

Holsti, Kalevi, J. *International Politics: A Framework for Analysis*, London: Prentice-Hall, 1988, ch. 8, pp. 190-214.

Gilboa, Eitan. "Searching for a Theory of Public Diplomacy", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* 616, 2008: 55-77.

Gilboa, Eitan. "Public Diplomacy: The Missing Component in Israel's Foreign Policy", *Israel Affairs* 12, 4, 2006: 715-747.

Russett Bruce, and Harvey Starr. "Influence Based on Economic Resources" in: *World Politics: The Menu for Choice*, 2004, pp. 151-158.

הרכבי, יהושפט. *מלחמה ואסטרטגיה*, ת"א: עם עובד, 1990, עמ' 21-42; 117-134; 505-528.

שיעורים 19-20: סכסוכים, משברים ומלחמות

סכסוכים מסוגים שונים מאפיינים את היחסים הבינלאומיים משחר ההיסטוריה אך אופיים משתנה

לאורך הזמן. בפרק זה נכיר מושגי יסוד ותיאוריות על סכסוכים ומשברים בינ"ל, על מקורות המלחמה וסוגיה, לרבות עימותים בעצימות נמוכה והיבטים לא-קונבנציונאליים של המלחמה.

קריאה :

הרמן, צ'רלס פ. "משברים בינלאומיים", בתוך: איתן גלבוש (עורך), *יחסים בינלאומיים, תל-אביב: עם עובד, 1978, עמ' 212-228.*

הרכבי, יהושפט. *מלחמה ואסטרטגיה*, ת"א: עם עובד, 1990, עמ' 383-406.

Kober, Avi. "Low-Intensity Conflicts: Why the Gap Between Theory and Practice?" *Defense & Security Analysis*, 18, 1, 2002: 15-38.

שטיינברג, ג'רלד. "אסטרטגיה של נשק לא-קונבנציונלי", בתוך: מושגי יסוד ביחסים בינלאומיים, ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, 1997, ע"מ 46-78.

שווייצר, י. "המערכה כנגד הטרור הבינלאומי", בתוך: שי פלדמן ומשה גרונדמן (עורכים), *לאחר המלחמה בעיראק*, ת"א: מרכז יפה למחקרים אסטרטגיים, 2004, ע"מ 59-68.

Waltz, Kenneth. "The Origins of War in Neorealist Theory", in: Phil Williams, Donald M. Goldstein, and Jay M. Shafritz, eds., *Classic Readings of International Relations*, 2nd edition, Fort Worth, TX: Harcourt Brace College Publishers, 1999, pp. 49-55.

Wheeler Nicholas, and Alex Bellamy. "Humanitarian Intervention and World Politics", in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 470-493.

שיעור 21: תרבות ויחסים בינ"ל

בעשורים האחרונים ניכר כי התרבות תופסת מקום מרכזי ביחסים הבין-לאומיים. בפרק זה נדון במשמעות של מאפייני תרבות ובהשפעתם על היחסים בין שחקנים בפוליטיקה העולמית.

קריאה :

Murden Simon. "Cultural Conflict in International Relations: The West and Islam", in: John Baylis and Steve Smith (eds.), *The Globalization of World Politics*, 2001, pp. 456-469.

Lewis, Bernard. *The Crisis of Islam: Holy War and Unholy Terror*, NY: The Modern Library, 2003, ch. VI, pp. 103-112.

Huntington, Samuel. "The Clash of Civilizations", *Foreign Affairs* 72, 3, 1993: 22-49.

Fox, Jonathan. *Religion, Civilization, and Civil War: 1945 Through the New Millennium*. Lanham, MD: Lexington Books, 2004, ch. 2.

שיעורים 22-23: פני הזירה הבינ"ל לאן?

מבט מסכם והכנה לבחינה.

קריאה :

קגלי צירלס, יוג'ין ויטקופף. "לקראת המאה העשרים ואחת: עשר שאלות על הסיכויים הגלובליים בשחר מאה חדשה", בתוך: הפוליטיקה העולמית: מגמות ותמורות, 2002, ע"מ 613-599.

Bellamy, Alex J., and Paul D. Williams. "The West and Contemporary Peace Operations", *Journal of Peace Research*, 2009, 46, 1, pp.39-57.

חובות הקורס:

- הסטודנטים יקראו את ההרצאות ויענו על מטלות מקוונות בהתאם.
- הסטודנטים נדרשים לקרוא את החומר הביבליוגרפי ולהגיש מטלות על חומר הקריאה בהתאם להנחיות המתרגלים.
- הסטודנטים יגישו עבודה בכתב במהלך הקורס. הגשת העבודה היא תנאי לזכאות לגשת לבחינת הסיום.

הרכב הציון:

5%	מטלות מקוונות על חומר ההרצאות
15%	קריאה והגשת מטלות
30%	עבודה
50%	בחינת סיום

הציון הנדרש כדי לעבור את הקורס הוא לפחות 60, בכל אחת מהמטלות בקורס.

*התכנית היא בסיס לשינויים, בהתאם לצורך ולהחלטת המרצה.

למידה מהנה ופורייה!